

Πηγή: ΒΗΜΑΓΑΖΙΝΟ Σελ.: 22-23 Ημερομηνία έκδοσης: 31-03-2019
Επιφάνεια: 2253.27 cm² Αρθρογράφος: Κυκλοφορία: 0
Θέματα: ΒΙΒΛΙΑ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Επιστήμη

ΑΠΟ ΤΗ ΜΑΡΙΑΕΝΑ ΣΤΡΑΠΕΛΛΟΥ

Βρισκόμαστε στο 1980 και ένας φίλος του Διονύση Σιμόπουλου έχει ένα σημαντικό ερώτημα να του θέσει. «Ο γιος μου τελείωσε το Φυσικό της Κρήτης και θέλει να γίνει αστροφυσικός. Τι λες, θα μπορέσει να βρει δουλειά;». Ο Σιμόπουλος, διευθυντής τότε του Ευγενιδείου Πλανηταρίου, του απάντησε δίχως να διστάσει: «Κοίταξε, έχει μπροστά του άλλα τέσσερα χρόνια για το διδακτορικό, τρία-τέσσερα χρόνια για να πάει στο εξωτερικό και να ανοίξει τα μάτια του. Σε οκτώ χρόνια, ποιος ζει και ποιος πεθαίνει; Να κάνει αυτό που θέλει και του αρέσει». Ο περί ου ο λόγος γιος είναι σήμερα ο γενικός διευθυντής του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών, Μανώλης Πλειώνης. «Το έχω πει στα παιδιά μου, το λέω και στα εγγόνια μου: "Να αγαπήσετε, να ερωτευτείτε αυτό που θα κάνετε, έτσι ώστε όταν ξυπνάτε κάθε πρωί για να πάτε στη δουλειά και κοιτάτε τον εαυτό σας στον καθρέφτη να μη βλαστημάτε την ώρα και τη στιγμή"». Αν κρίνει κανείς από τη δική του πορεία, ο φυσικός και αστρονόμος Διονύσης Σιμόπουλος, επίτροπος πλέον διευθυντής του Πλανηταρίου, του οποίου υπηρέτησε από το 1973 έως το 2014, και με διεθνείς βραβεύσεις για τη συνεισφορά του στην αστρονομική εκπαίδευση, δεν έχει εκπομπές βαριές κοιβέντες στη διάρκεια της καριέρας του στα προηλά συναντήματά του με τον αντικατοπτρισμό του.

Όταν συναντιόμαστε με αφορμή την έκδοση του τελευταίου του βιβλίου, «Η άνοιξη του Σύμπαντος» (εκδ. Μεταίχμιο), στο σπίτι του στον Γέρακα, ακτινοβολεί και αποπνέει την αύρα ενός ανθρώπου χροτασμένου από τη ζωή. Ισως επειδή δεν απομακρύνθηκε πολύ από την εφηβική φιλοδοξία του να σώσει την Ελλάδα, όπως θα πει χαρακτηριστικά, μια και κατὰ γενική ομολογία έκανε

ό,τι μπορούσε για να φέρει τον κόσμο, και κυρίως τα παιδιά, πιο κοντά με την επιστήμη. Εκείνος ήταν εδάλλου που έγραφε τα (αμέτρητα) σενάρια με θέματα επιστημονικής επιμόρφωσης για μια σειρά εκπομπών στην τηλεόραση μεταξύ των οποίων οι αξέχαστοι «Κόκκινοι Γίγαντες-Ασπροι Νάνοι» ή «Στα Μονοπάτια των Αστρων». «Ελπίζω να μην ακουστεί εγωιστικό, αλλά αν δεν γίνονταν όλα αυτά που έγιναν τα τελευταία 40-45 χρόνια στο Πλανητάριο πολλοί άνθρωποι δεν θα είχαν την ιστορία που έχουν. Εχω υπολογίσει τελείως χοντρικά ότι μας επισκέφθηκαν όλα αυτά τα χρόνια περί τα 9 εκατομμύρια άτομα. Εάν μπορούμε να πούμε ότι επηρέασαμε ουσιαστικά έναν στους χίλιους, τότε είναι χιλιάδες αυτοί που επωφελήθηκαν από την παρουσία του ιδρύματος Ευγενιδίου και του Πλανηταρίου. Ερχονταν γονείς και μου έλεγαν: "Ξέρεις, το πρόγραμμα τάδε στην τηλεόραση που δημιουργήσατε για το Πλανητάριο επηρέασε τον γιο μου και είναι σήμερα καθηγητής στο MIT ή είναι σήμερα ερευνητής στο CERN". Μιλάμε για εκατοντάδες ιστορίες».

Ο Διονύσης Σιμόπουλος ξέρει να εκλαϊκεύει την επιστήμη και να την κάνει προσήθη σε ένα μη εξειδικευμένο κοινό όσο ελάχιτοι. Δεν ήταν ποτέ μια εύκολη υπόθεση. Όπως περιγράφει: «Τα εργαστήρια σε όλον τον κόσμο βγάζουν σωρηδόν παρατηρήσεις. Σήμερα, οι πληροφορίες που έχουμε για το Σύμπαν είναι 1,2 διο. φορές περισσότερες απ' ό,τι είχαμε τη δεκαετία του '60. Ο εκάστοτε Σιμόπουλος πρέπει

να πάρει αυτές τις πληροφορίες, να τις κατανοήσει, να τις κάνει κάπως κτήμα του και μετά να τις διαμορφώσει με το δικό του φίλτρο για να τις μεταδώσει στον αναγνώστη».

Το «μικροδυστικό» Σύμπαν μας

Παράδειγμα: Στην «Άνοιξη του Σύμπαντος» ο Διονύσης Σιμόπουλος αφηγείται με τον μοναδικό του απλό αλλά επουδενί απλουστευτικό τρόπο πώς το Σύμπαν μας βρίσκεται στην αρχή της ζωής του, σαν ένα μωρό που κάνει τα πρώτα του βήματα. «Θα μπορούσα να το αποκαλέσω "μικροδυστικό Σύμπαν", όμως δεν θα ακουγόταν τόσο ωραίο όσο "η Άνοιξη". Ας πούμε λοιπόν ότι το Σύμπαν είναι σαν να διανύει τις πρώτες ώρες της πρώτης ημέρας της άνοιξης. Γιατί όταν έχει μπροστά του ζωή τρισεκατομμυρίων ετών, δηλαδή ζωή όσο η μονάδα ακολουθούμενη από χιλιάδες μηδενικά, και εμείς βρισκόμαστε απλώς στα 13,8 διο. χρόνια, αντιλαμβανόμαστε ότι το Σύμπαν έχει πολύ μέλλον μπροστά του. Είμαστε τυχεροί που βρισκόμαστε στα πρώτα βήματα του Σύμπαντος, σε μια φάση όπου υπάρχουν μέσα σε αυτό 1.000 τρισεκατομμύρια γαλαξίες, ο καθένας με 100 δισεκατομμύρια άστρα. Εξαιτίας της διαστολής του Σύμπαντος οι μελλοντικοί αστροφυσικοί δεν θα μπορούν να παρατηρήσουν όλους αυτούς τους γαλαξίες γιατί απομακρύνονται συνεχώς από εμάς και κάποια στιγμή θα διαφεύγουν της όρασής μας. Οι μελλοντικοί επιστήμονες δεν θα μπορούν να δουν τα μεγάλα, λαμπρά άστρα με τις με-

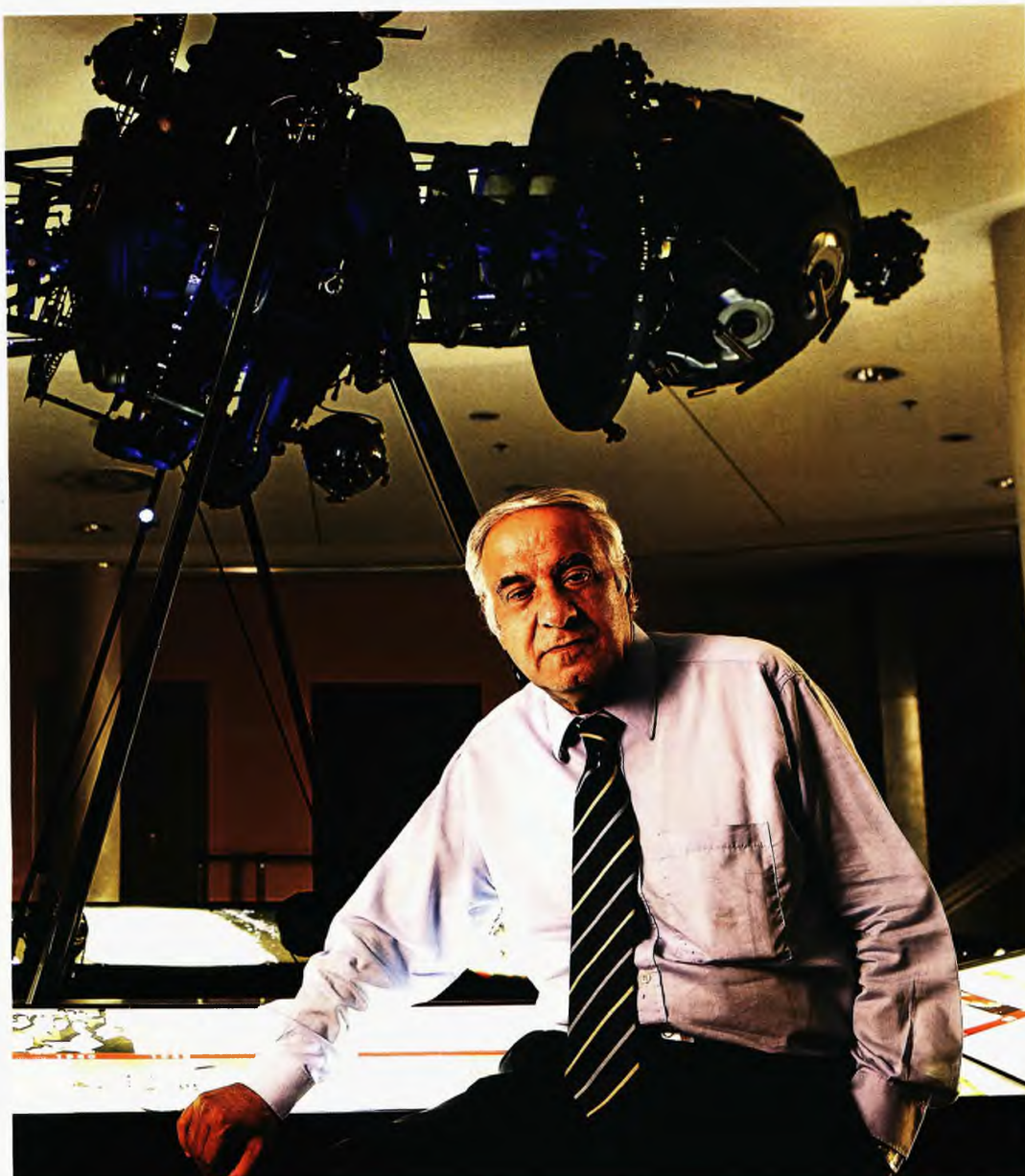

γάλες θερμοκρασίες, και θα ζηλεύουν που θα έχουν ξεμείνει μόνο με ασήματα αστράκια, κόκκινους νάνους». Το θέμα είναι βέβαια αν θα υπάρχουν αυτοί οι μελλοντικοί αστροφυσικοί για να κάνουν την οποιαδήποτε παρατήρηση ή να είναι σε θέση να βιώσουν κάποιο συναίσθημα όπως η ζήλια. Σύμφωνα με την πεποίθηση της επιστήμης της Αστροφυσικής που αναφέρει στο βιβλίο του, ο πλανήτης μάλλον δεν θα υπάρχει όπως τον ξέρουμε. Σύμφωνα με τη μετακίνηση των τεκτονικών πλακών της Γης η επιστήμη μπορεί να εκτιμήσει ότι σε 50 εκατομμύρια χρόνια η Μεσόγειος Θάλασσα θα έχει εξαφανιστεί «αφού η Αφρική θα έχει συγκρουστεί με την Ευρώπη αφήνοντας πίσω της

μερικές μικρές και μεγάλες λίμνες που αποτελούσαν κάποτε το Αιγαίο και το Ιόνιο». Ας μην πανικοβαλλόμαστε όμως. Τουλάχιστον όχι σαν τον κύριο που είχε βρεθεί σε μια διάλεξη του Σιμόπουλου και τον είχε ρωτήσει έντρομος για αυτή την προοπτική: «Σε πόσα εκατομμύρια χρόνια είπατε ότι θα συμβούν όλα αυτά;». «Κοίταξε, βάσει του "καλού σεναρίου" ο άνθρωπος μάλλον θα βρει τρόπους για να προσαρμοστεί σε αυτές τις συνθήκες και να εποικίσει άλλους πλανήτες και άλλα άστρα. Βέβαια, αν γράψεις κάτι τέτοιο, θα δημιουργηθεί στον αναγνώστη ένα ερωτηματικό. "Για σπάσου, επιστημονική φαντασία μάς τώρα; Πού το ξέρεις τι θα γίνει σε 50 εκατομμύρια χρόνια;". Δεν ξέρω. Αλλά βλέπω τάσεις. Οπως

Ο επίτροπος διευθυντής του Ευγενιδείου Πλανηταρίου μιλάει στο ΒΗΜΑΓαζινο για το νεαρότατο Σύμπαν μας και αφηγείται ιστορίες από μια ολόκληρη ζωή με το βλέμμα στραμμένο στον ουρανό.

Ο ΑΥΤΟΦΩΤΟΣ ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ

● Επειτα από διεθνείς σπουδές ο Διονύσιος Σιμόπουλος βρέθηκε στο τιμόνι του Ευγενιδείου Πλανηταρίου από το 1973 έως το 2014 και έκτοτε είναι επίτιμος διευθυντής.

«... ότι πριν από τον άνθρωπο υπήρξαν άλλα λογικά όντα σε άλλους πλανήτες άλλων άστρων. "Εάν πράγματι λες εσύ ότι σε 30-50 εκατομμύρια χρόνια ο άνθρωπος θα έχει κατακυριεύσει τους γειτονικούς πλανήτες, πού στο καλό είναι οι υπόλοιποι που ήρθαν νωρίτερα από εμάς, που δημιουργήθηκαν και εξελίχθηκαν πριν από 8 δισ. χρόνια;". Δεν μπορώ να το αποδείξω, αλλά η αστροφυσική λογική με οδηγεί στο συμπέρασμα ότι δεν είμαστε μόνοι στο Σύμπαν, ότι έχουν δημιουργηθεί και άλλα λογικά όντα κάπου αλλού. Το έλεγε και ο Μπέρνάρδος ο Χίος πριν από σχεδόν 2.500 χιλιάδες χρόνια: "Δεν μπορεί να φανταστώ ότι σε ένα χωράφι που το σπέρνουμε με κριθάρι έβασε μόνο ένας σπόρος;".

Ένα παιδί μετρούσε τ' άστρα

Ο Διονύσιος Σιμόπουλος γεννήθηκε στα Ιωάννινα το 1943 αλλά μεγάλωσε στην Πάτρα και γνώρισε τον κόσμο των άστρων από το δασικό τηλεσκόπιο μιας ομάδας Αμερικανών με τους οποίους συναντήθηκε με αφορμή τα 50 χρόνια του προσκοπισμού στην Ελλάδα το 1960. Μαγεύτηκε από τον κόσμο που βρισκόταν πέρα από τα σύννεφα και στη διάρκεια της ζωής του υπήρξε ανάμεσα στους τυχερούς που μπόρεσαν να διατηρήσουν τη φαντασία ζωηρή και την περιέργεια αιχμηρή ακόμα και όταν ξέφυγε από την ηλικία που αυτές θεωρούνται αυτονόητες. Κάτι έχει να πει λοιπόν σε όλο όσοι δεν ανήκουν στην ίδια «ενονημένη» κατηγορία. «Δυστυχώς η φα-

ντασία και η περιέργεια ατονούν εξαιτίας των εγκυκλίων σπουδών των σχολείων μας. Και εάν δεν αλλάξουμε τον τρόπο με τον οποίο διδάσκουμε τα παιδιά θα χειροτερεύουμε αντί να καλύτερεύουμε. Λένε, γιατί δεν το έχω μελετήσει, ότι οι Φινλανδοί έχουν κατορθώσει να μη σκοτώνουν την περιέργεια των παιδιών με τον τρόπο με τον οποίο τα διδάσκουν. Πιο παλιά τα ρωτούσαν: "Δεν θα φωνάξεις που δεν διδάσκεται πλέον η Αστρονομία στα σχολεία;". Εγώ απαντούσα: "Δεν με ενδιαφέρει αν διδάσκεται η Αστρονομία, αλλά με ενδιαφέρει οι δάσκαλοι να μαθαίνουν στα παιδιά πώς να σκέφτονται. Μπορούν να το μεταδώσουν αυτό; Θρησκοεπισμη, Φυσική, Ιστορία ποτέ να μη μάθουν. Αυτά τα βρίσκεις

όταν τα ψάξεις, ιδίως σήμερα, στην εποχή του Διαδικτύου. Είναι στείρα η απομημόνευση και όμως αυτό είναι που διδάσκουν στα παιδιά μας ορισμένοι καθηγητές». Εκείνος ήταν πιο τυχερός. Όταν βρέθηκε στην Αμερική για να σπουδάσει Πολιτική Επικοινωνία και Αστροφυσική στο Πολιτειακό Πανεπιστήμιο της Λουιζιάνα των ΗΠΑ τη δεκαετία του '60, ένας καθηγητής του τον παρότρυνε να αρχίσει να δίνει διαλέξεις στο νεοσυσταθέν τότε Πλανητάριο στο Κέντρο Τεχνών και Επιστημών της Πολιτείας, ένα από τα μεγαλύτερα του κόσμου. Εκεί έμαθε όσα γνωρίζει σήμερα για την επικοινωνία από τον προηγούμενο διευθυντή του. Σύντομα έγινε και ο ίδιος διευθυντής σε ηλικία μόλις 26 ετών. Στο

«**Εχω υπολογίσει τελειώς χοντρικά ότι όλα αυτά τα χρόνια έχουν επισκεφθεί το Ευγενίδειο Πλανητάριο περί τα 9 εκατομμύρια άτομα**»

Ευγενίδειο Πλανητάριο βρέθηκε τρία χρόνια αργότερα γιατί πίστεψε στις δυνατότητές του η αδελφή του Ευγένιου Ευγενίδη, Μαριάνθη Σίμου. «Τη συνάντησα όταν ήρθα για επίσκεψη στην Ελλάδα από την Αμερική όπου ήμουν διευθυντής στο Πλανητάριο της Λουιζιάνα. Και μου είπε: "Ελα στην Ελλάδα αλλά θα μου υποσχεθείς ότι θα ασχοληθείς αποκλειστικά με το Πλανητάριο και όχι με το πανεπιστήμιο ή οτιδήποτε άλλο". Κι εγώ αυτό το πήρασα. Γιατί η γυναίκα αυτή μου έδειξε εμπιστοσύνη σε μια ηλικία που στην Ελλάδα αν δεν ήσουν 50-60 χρόνων δεν γνώσουν διευθυντής πουθενά. Με τίμησε και την άφησα. Και νομίζω ότι και οι δύο μένουμε ευχαριστημένοι από την επιλογή μας».